

Rasinė diskriminacija Lietuvoje

Žvilgsnis jaunimo akimis

Delianas Palinauskas

Inga Milišauskaitė

Vilmantė Žukauskaitė

Redagavo Vilmantė Žukauskaitė

Ariel Foundation International © Copyright 2016
ISBN: 978-0-9964523-6-6

H.E. Ambasadorius Rytis Paulauskas

Lietuvos ambasadorius Jungtinės Tautos – Ženevoje

Nuoširdžiai džiaugiuosi, kad ArielFoundation International organizacija bendradarbiauja su Lietuvos vaikų globos namais, jaunimu ir vykdo tokius įdomius ir naudingus socialinius projektus. Šios organizacijos pastangų dėka du jaunuoliai iš Jiezno vaikų globos namų ir Vytauto Didžiojo Universiteto (Vytautas Magnus University) studentė turėjo galimybę sudalyvauti Ženevoje vykusioje Jungtinių Tautų Rasinės diskriminacijos panaikinimo komiteto 88-ojoje sesijoje ir stebėti Lietuvos delegacijos ataskaitos pateikimą. Sveikinu Deliano, Ingos ir Vilmantės domėjimąsi rasinės diskriminacijos problematika ir iniciatyvumą pateikiant nuomonę. Tikiuosi, jog įgauta patirtis įkvėps jus toliau gilinti žinias žmogaus teisių srityje. Linkiu jiems neprarasti aktyvumo bei sėkmės siekiant užsibrėžtų tikslų!

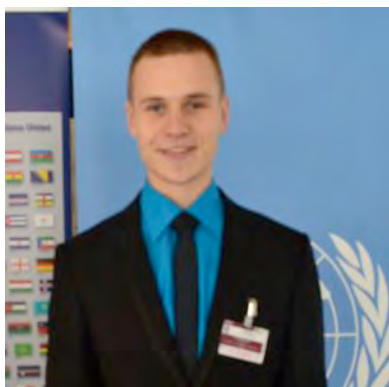
Dėkojame Dr. Ariel R. King ir Jiezno vaikų globos namams, direktorei Jūratei Virginijai Žukauskienei, taip pat ambasadoriui Ryčiui Paulauskui už suteiktą galymybę keliauti ir stebėti Jungtinių Tautų Rasinės diskriminacijos panaikinimo komiteto 88- ojeje sesiją.

Turinys

Apie autorius.....	3
Įžanga.....	4
Neveiksmingi įstatymai.....	5
Neonacių organizacijos veikla.....	7
Diskriminacija švietime.....	10
Rasinės mažumos.....	12
Romų padėtis.....	15
Apsilankymas romų bendruomenės centre.....	18
Rasinė diskriminacija žiniasklaidoje.....	20
Išvados.....	22
Naudoti šaltiniai.....	23

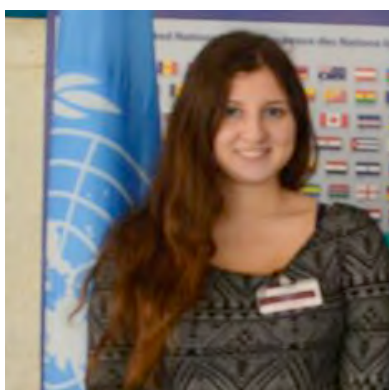
Apie autorius

Esu Delianas Palinauskas, aš 12 - os klasės mokinys. Domiuosi chemija bei kitais tiksliaisiais mokslais, tad planuoju ateityje studijuoti šią mokslo šaką.

Esu Inga Milišauskaitė, dešimt metų gyvenu Jiezo vaikų globos namuose. Mokausi dvyliktoje klasėje, svajoju studijuoti socialinį darbą . Mėgstu bendrauti, padėti žmonėms. Labai myliu gyvūnus .

Esu Vilmantė Žukauskaitė. Studijuojau Vytauto Didžiojo Universitete, informatikos ir multimedijų specialybę. Domiuosi menu, literatūra ir naujausiomis technologijomis.

Ižanga

Jungtinių Tautų Konvencijoje dėl visų formų rasinės diskriminacijos panaikinimo yra įtvirtinta, kad: kiekviena valstybė dalyvė įsipareigoja nevykdyti jokių rasinės diskriminacijos aktų, kiekviena valstybė dalyvė, atsižvelgdama į aplinkybes, turi visais tinkamais būdais, įskaitant teises priemones, uždrausti ir panaikinti bet kokią asmenų, grupių ar organizacijų vykdomą rasinę diskriminaciją.

Lietuva, ratifikavusi šią Konvenciją, prisiėmė įsipareigojimą laikytis toje Konvencijoje įtvirtintų žmogaus teisių standartų. Tačiau tai nebūtinai užtikrina, kad žmogaus teisių standartai bus iš tikrųjų pripažįstami, nes valstybės ne visada laikosi priimtų įsipareigojimų. Todėl visos valstybės turi teikti ataskaitas konvencijos įgyvendinimą prižiūrinčiam komitetui.

Ariel Foundation International fondo įkūrėjos Dr. Ariel R. King vizito Jiezno vaikų globos namuose metu buvome pakviesti stebėti Lietuvos delegacijos ataskaitos pateikimą 2015 m. lapkričio mėn. 27d. Ženevoje vykstančioje Jungtinių Tautų Rasinės diskriminacijos panaikinimo komiteto 88-oje sesijoje ir norime pateikti savo nuomonę apie šią ataskaitą ir apie rasinę diskriminaciją Lietuvoje.

Neveiksmingi įstatymai

Lietuva yra demokratinė valstybė turinti parlamentinę santvarką, o jos Konstitucijoje įtvirtintas valdžių padalijimo principas. Įstatymų leidžiamoji valdžia priklauso Seimui, valdžią įgyvendina prezidentas ir Vyriausybė, o nepriklausomi teismai vykdo teisingumą. Tačiau ne visi įstatymai, sukurti šių trijų atsakingų šalių, yra vienodai vykdomi. Lietuvai būnant nuolatine JTO, ES bei NATO narė, būtina laikytis įvairių įpareigojimų ir pagal juos pertvarkyti įstatymus. Taigi kaip Lietuva laikosi šių įsipareigojimų?

Visas tautinių mažumų teises Lietuvos Respublikoje užtikrina Konstitucija, įvairūs įstatymai ir tarptautinės teisės aktai. 2010 m. sausio 1d. nustojo galioti Tautinių mažumų įstatymas. Valstybei labai svarbu turėti šį įstatymą, nes jis įstatymas užtikrintų tautinių mažumų teises ir atsakomybę. Šiuo metu vienintelis nacionalinis teisės aktas, kuriame minimos tautinės mažumos yra LR Konstitucija. Lietuvoje tautinių mažumų teises nesaugomos jokiais kitais teisės aktais. Tautinių mažumų įstatymas buvo svarstytas 2015 m. vykusiame pavasarį plenariniame seimo posėdyje, tačiau nebuvo priimtas. Mes manome, kad turi būti patvirtintas Tautinių mažumų įstatymas, kuris užtvirtintų tautinių mažumų teises bei pareigas.

Iš Lietuvos delegacijos ataskaitos matome, kad buvo pradėta labai mažai bylų pagal Baudžiamojo kodekso 169 straipsnį, kuriuo yra draudžiama diskriminacija. Bylų skaičius, kurios pasiekė teismus pagal BK170 straipsnį (nesantaikos kurstymo draudimas) bei kaltinamųjų nuosprendžių skaičius yra taip pat labai nedidelis. Dažniausia sankcija už šiuos pažeidimus yra bauda. Tik labai retais atvejais buvo skirta laisvės atėmimo bausmė, todėl tai kelia abejonių dėl tokių sankcijų taikymo

efektyvumo. Taip pat neretai pastebima, kad politikų kalbose trūksta aiškios pozicijos ar pasmerkimo diskriminacinio pobūdžio grupių ir jų veiklos atžvilgiu. Dažnai pareigūnai, prokurorai, teisėjai neatkreipia pakankamai dėmesio išaiškinti įvairius diskriminacijos aktus. Dauguma rasinės diskriminacijos atvejų, taip pat ir tie, kurie yra spaudoje ar internete, lieka neišaiškinti ir nebaudžiami. Manome, kad Policijos departamentas turėtų sustiprinti savo veiklą. Valdžios institucijos turėtų smerkti, bet kokias rasizmo, ksenofobijos bei antisemitizmo apraiškas.

Manone, kad turėtų būti persvarstytas ir atitinkamai pakeistas Lygių galimybių įstatymas. Lietuvos Respublikos Konstitucijos 29 straipsnis įtvirtina visų asmenų nediskriminacijos principą, kiti galiojantys teisės aktai garantuoja lygias teises visiems žmonėms nepriklausomai nuo jų lyties, seksualinės orientacijos, rasės ar tautybės, negalios, amžiaus, religijos ar įsitikinimų. Nors Lietuvos delegacija teigia, kad tautinių mažumų integracija yra sėkminga, vis dėlto pastebima, kad tautinių mažumų nedarbo lygis yra aukštesnis už šalies vidurkį nepaisant to, jog kai kuriais atvejais jų išsilavinimo lygis – aukštesnis. Mūsų nuomone, kad tai rodo aukštą diskriminacijos dėl pilietybės lygį.

Neonacių organizacijos veikla

Neonacizmas Lietuvoje atsirado suirus Sovietų Sąjungai XX-ojo pabaigoje. Patys neonaciai retai vartoja šį pavadinimą kalbėdami apie save. Dažniau įvardija save kaip nacionalsocialistus, nacionalistus, patriotus ir panašiai. Kai kurios grupės ar individai, kurie pritaria šiai ideologijai, vengia nacistinių terminų norėdami apeiti kultūros normas ar teisinės subtilybes. Dauguma Europos šalių įstatymais draudžia nacistinių, rasistinių ar antisemitinių pažiūrų reiškimą. Lietuvoje nacionalistinės grupuotės yra stebimos teisėsaugos, nes antisemitinė skatinanti rasinę nesantaiką veikla Lietuvos Respublikoje yra draudžiama.

Neonaciai - tai tam tikra organizacija, kuri diskriminuoja žmones pagal jų etninę arba rasinę kilmę. Ši organizaciją kursto neapykantą užsieniečiams. Kadangi Lietuva yra nuolatinė JTO narė, ji yra įsipareigojus kovoti su šia organizacija ir pagal Jungtinių Tautų rekomendacijas turi teikti informaciją apie jos veiklą bei kovos rezultatus. 2008 kovo 11 d. vyko neonacistinis maršas Lietuvoje nepriklausomybei paminėti, kuriame buvo daug, ne tik nacistinės simbolikos, bet ir rasistinių, grasinančių šūkių. Lietuva 2009 Liepos 9 d. įtraukė įstatymų pataisą Baudžiamojo Kodekso 170 1 straipsnį skelbiantį, kad „kūrimas ir veikla grupių ar organizacijų, kurios diskriminuoja tam tikrą asmenų grupę ar inicijuoja tai, yra nusikalstamas“. Nepaisant to neonacistiniai maršai toliau vyksta. 2013 m. surengtos apklausos duomenys rodo, kad net 18 procentų Lietuvos žmonių pritaria nacionalistų eitinėms. Neramina ir tai, kad nacionalistų eitynėms paramą pareiškė daugiausiai jaunimas iki 25 m. Visa tai rodo švietimo jaunų žmonių tarpe stoką. Įvairiose Lietuvos žiniasklaidos priemonėse pasigendama išsamios informacijos apie neonacių organizacijų veiklas bei tikruosius jų tikslus. Visi pranešimai apie neonacių organizacijos eitynes

paprastai būna trumpi ir lakoniški. Galime teigti, kad būtent dėl to, nemaža visuomenės dalis pritaria neonacistų veiklai ir žavisi jų ideologija.

Kovo 11 d. eitynes organizuoja Lietuvių tautinio jaunimo sąjunga ir Lietuvių tautinis centras. Tautininkai - tautinių partijų ir organizacijų nariai, kurių politinė ideologija yra nacionalizmas. Manome, kad Tautininkų organizuotoje eisenoje vartotas šūkis „Lietuva – lietuviams“ daliai Lietuvos piliečių gali būti įžeidžiantis. Žiniasklaidoje turėtų būti išaiškinta, kad nors ir praėjo daugiau kaip 20 Nepriklausomybės metų, bet iki šiol lietuvis neretai siejamas tik su etnine grupe, vis dar nėra lietuvis, kaip Lietuvos piliečio, kategorijos. Dar 2006 m. Konstitucinis Teismas išaiškino, kad Konstitucijoje minima tauta – ne lietuvių etninė grupė, o Lietuvos piliečių bendruomenė. Pagal Konstitucinį Teismą, tautos vardu priimami sprendimai apima visą piliečių bendruomenę. Visuomenei turėtų būti aiškinama, kad lietuviams turi teisę vadintis visų etninių grupių, gyvenančių Lietuvoje, nariai.

Eitynių organizatoriai teigia, kad jos skirtos nepriklausomybės atkūrimo paminėjimui. Vis dėl to eitynėse niekinama Lietuvos narystė Europos sąjungoje, vartojami antieuropietiški šūkiai. Todėl labai svarbu šviesti jaunimą, padėti jiems suprasti tikrąsias vertybes. Tai turėtų padėti apsisaugoti nuo naujų tariamų ir radikalių Lietuvos gynėjų.

Visuomenės švietimas atskleistų tikruosius organizacijų tikslus. Tai labai svarbu, nes nemaža visuomenės dalis juos suvokia, kaip tautininkus, patriotus, kurie „kovoja už Lietuvą“. Turėtų būti skiriama daugiau priežiūros eisenoms. Apmokyti policijos pareigūnai turėtų mokėti atpažinti neonacistinę simboliką ir šūkius, bei fiksuoti asmenis darančius teisės pažeidimus. Taip pat reikėtų apmokyti policiją išmokyti atpažinti smurtą, kuris vykdomas rasinių pagrindų.

Būtina didinti baudmės neonacizmə propaguojantiems bei nacistinę simboliką nešiojantiems asmenims. Labai svarbu parodyti visuomei, kad neonacistinė veikla – nusikaltimas, o ne „išraiškos laisvė“ ir už ją baudžiama lygiai taip pat, kaip ir už kiekvieną nusikaltimą.

Neonacistinės organizacijos dažnai pasitelkia negatyvią nuomonę Lietuvos atžvilgiu, iš tam tikrų tautinių mažumų atstovų ir išnaudoja tai savo propagandai nuteiktai prieš užsieniečius, kurstydami neapykantą visuomenėje. Svarbu rengti renginius reprezentuojančius tautinių mažumų kultūrą, kad kuo didesnė visuomenės dalis susipažintų su Lietuvoje gyvenančiomis tautinėmis mažumomis.

Švietimas

Švietimas yra kiekvienos valstybės, taip pat ir Lietuvos, pagrindas ir ateitis. Labai svarbu siekti, kad Lietuvoje, švietimo srityje, būtų išvengta rasinės diskriminacijos ir neapykantos. Valstybė privalo iškelti sau tikslus, kad kiekvienas žmogus turėtų teisę į išsilavinimą, užtikrintą tolerancijos mokymą.

Viena didžiausių problemų, su kuriomis susiduria švietimo sritis, yra brandos egzaminai. Suvienodintas lietuvių kalbos ir literatūros egzaminas bus laikomas jau nepirmą kartą, bet vis dar kelią daug klausimų ir problemų. Dalis tautinių mažumų atstovų teigia, kad vienodu egzaminu skriaudžiami jų abiturientai, vis dėlto nuskriausti jaučiasi ir lietuviakalbiai, egzamine galintys padaryti mažiau klaidų. Manome, kad nėra teisinga ir naudinga daryti egzaminų lengvatas, juk šiuo metu lietuvių kalbos pamokų 11-12 klasėse tautinių mažumų mokyklose skiriama daugiau, nei tose, kuriose mokoma lietuvių kalba. Jei esamų pamokų nepakanka, daug naudingiau būtų skirti daugiau dėmesio kalbos mokymui. Tai padėtų daug labiau nei lengvatos, nes sudarytų geresnes įsidarbinimo, tolesnio socialinio gyvenimo galimybes. Taip pat manome, kad vienodo egzamino reikia ir patiems vaikams, jiems labai svarbu mokėti bendrauti lietuviškai, gerai susikalbėti.

Vyriausybė yra patvirtinusi Nacionalinės pažangos programą, kuri nubrėžia valstybės vystymosi žingsnius 2014–2020 metams. Vienas iš šios programos tikslų – skatinti tautinių mažumų įtrauktį ir integraciją, užtikrinant etninį tapatumą, dalyvavimą viešajame gyvenime ir tautinių santykių darną. Nefomalus švietimas yra labai svarbus rasizmo klausimu. Manome, kad reiktų organizuoti valstybės lėšomis finansuojamas visuomenės švietimo programas bei darbuotojų mokomuosius kursus,

kuriais būtų mažinamas neigiamas, stereotipais grįstas požiūris į etnines mažumas. Manome, kad reikia kurti daugiau socialinės reklamos diskriminacijos temomis. Būtina įtraukti į bendrą mokyklų programą švietimą apie toleranciją. Būtų naudinga sukurti integruotas pamokas vaikams apie tautines mažumas, diskriminacijos žalą, skatinti toleranciją vaikų tarpe, nes vaikai pakeis visuomenę ir tinkamas jų ugdymas yra labai svarbus.

Svarbu, kad žmonės išmoktų suprasti ir priimti kultūrų skirtumus. Taip pat Lietuvos valdžios institucijos ir toliau turėtų dėti pastangas organizuodamos mokymus policijos pareigūnams, teisininkams, teisėjams ir prokurorams dėl nuostatų prieš rasizmą ir rasinę diskriminaciją. Kai programas įgyvendina daugiau nei viena institucija, turi būti organizacija, kuri užtikrintų koordinavimą ir nuoseklumą.

Tautinių mažumų padėtis Lietuvoje

Statistikos departamento duomenimis, šiuo metu asmenys, priklausantys tautinėms mažumoms, Lietuvoje sudaro apie 15,8 procentų visų šalies gyventojų. Didžiausia tautinė mažuma yra lenkai, kurių mūsų šalyje gyvena daugiau ne 200 tūkstančiai, tačiau taip pat pakankamai didelės rusų, baltarusių, ukrainiečių bendruomenės. 2015 metais atkurdama Tautinių mažumų departamentą Lietuva ėmėsi svarbaus darbo – kurti sklandžią tautinių mažumų integraciją į visuomenę.

Mūsų nuomone departamentas turėtų siekti įgyvendinti politiką, užtikrinant Lietuvoje gyvenančių tautinių mažumų interesus. Turėtų būti sukurtos sąlygos aktyviai dalyvauti šalies visuomeniniame, politiniame ir kultūriniame gyvenime. Turėtų būti dedamos pastangos užmegzti kuo sąžiningesnį dialogą su tautinių mažumų organizacijomis.

Galime teigti, jog tautinių mažumų padėtis per pastaruosius metus pasikeitė į gerąją pusę – gimnazijas ir mokyklas Lietuvoje baigę jaunuoliai gerai moka valstybinę kalbą, išmano teisinę ir socialinę sistemą. Tai yra labai gerai, nes tokie asmenys lengviau randa darbus, aktyviai dalyvauja šalies socialiniame gyvenime, prisideda prie kultūrinės veiklos. Pagirtina tai, kad valstybė skiria finansavimą kasmetiniams tarptautiniams folkloro festivaliams.

Žinome, kad savo tautine sudėtimi pietryčių Lietuvos regionas išsiskiria iš kitų šalies vietovių. Todėl manome, kad būtent čia valstybė turėtų padėti tautinėms mažumoms labiau integruotis į visuomenę per neformalųjį švietimą ir kultūrinį gyvenimą. Manone, kad būtina finansuoti renginius, susitikimus, diskusijas bei seminarus tautinių mažumų nevyriausybinėms organizacijoms.

Lietuva yra darni ir daugiakultūrė valstybė, bet ir Lietuvoje pasitaiko skirtingų kultūrų sąlygotų problemų. Galime teigti, jog nesutarimai dažniausiai kyla dėl nežinojimo ar nesusikalbėjimo. Labai svarbu visai visuomenei padėti suprasti kartu gyvenančių tautų papročius, tradicijas.

Lietuvoje veikia šeši tautinių mažumų kultūros centrai. Manome, kad jie turėtų būti labiau pasitelkti kultūros, tautinės tolerancijos ugdymui. Taip pat turėtų būti remiama įvairi veikla – seminarai, diskusijos, konsultacijos kalbos, tradicijų ir kultūros, tapatybės klausimais. Ši veikla galėtų būti vykdoma dalyvaujant nevyriausybinėms organizacijoms, mokslininkams, politikams ir kitiems žinomiems žmonėms. Ypatingas dėmesys turėtų būti atkreipiamas tautinėms mažumoms skirtoms neformaliojo švietimo programoms.

Mūsų nuomone, nesantaiką tautiniu pagrindu dažniausiai kursto informacijos trūkumas arba neteisingas jos pateikimas. Nežinojimas, nenorėjimas suprasti, išankstinis nusistatymas ir melas yra didžiausi priešai. Mes manome, kad didžiausias pastangas reikia dėti formuojant atvirą visuomenę. Bendradarbiaujant, pateikiant įvairiapusę informaciją, žmonės tampa pakantesni, tolerantiškesni, ypač kai susipažįsta su nežinomu jiems dalyku iš arčiau. Skleidžiama informacija turi padėti žmonėms atsikratyti stereotipų ar baimių. Galima teigti, kad ypatingai svarbu galvoti apie valstybės institucijų ir tautinių mažumų bei visos visuomenės glaudesnį bendradarbiavimą. Vyriausybė turi būti pasirengusi, skatinti ir remti bendradarbiavimą su etninėmis mažumomis.

Lietuva turi toliau eiti Europos keliu stiprindama tautinių mažumų solidarumą ir gindama jų teises, kultūros paveldą bei kalbą. 2010-aisiais panaikintas ir iki šiol negrąžintas Tautinių mažumų įstatymas, kuriuo būtų įtvirtinta tautinių mažumų teisių ir laisvių apsauga. Taip pat yra neišspręsta ne tik asmenvardžių, bet ir vietovardžių rašybos tautinių mažumų kalbomis klausimas. Nuomonės dėl dvigubo gatvių pavadinimų, asmenraščių rašymo gimtąja kalba dažnai išsiskiria. Dalis politikų

išsako separatistinių procesų baimes. Bijoma, kad jei bus leista rašyti dvigubus gatvių pavadinimus, ties tuo nebus sustota, bus siekiama daugiau – autonomijos ar net atsiskirimo. Manome, kad būtent tokia konflikto logika tą konfliktą ir gilina. Juk jei nenorime separatistinių procesų, reikia kuo greičiau leisti ir dvigubus gatvių pavadinimus, ir asmenvardžius originalo kalba. Juk ne pavardžių rašymas ar dvikalbės lentelės yra aktualiausios problemos. Šios problemos daugiau simbolinės ir nukreipiančios dėmesį nuo rimtesnių dalykų. Reikėtų atkreipti didesnę dėmesį į vykstančią Lietuvos lenkų rusifikaciją, kad gilėja įtaka rusakalbių televizijos kanalų, žiniasklaidos. Manome į tai turėtų būti kreipiamas didesnis dėmesys, nusikalstama veika išaiškinta ir taikomos nuobaudos.

Romų tautinės mažumos padėtis

Lietuvoje gyvena apie 3000 romų tautybės asmenų, kartais lankosi romai iš kitų valstybių. Laikiniai atvykę romai verčiasi prekyba, būrimais, muzikavimu, pinigų prašymu. Didžiausias nuolat Lietuvoje gyvenančių čigonų taboras yra Vilniuje - Kirtimuose.

Romų integracijos į Lietuvos visuomenę programa 2008-2010 metams bei anksčiau vykdytos programos nedavė apčiuopiamų rezultatų. Manome, kad trūksta koordinavimo tarp valdžios institucijų, kurios įgyvendina skirtingas romų integracijos programos nuostatas. Turėtų būti įsteigta tarpinstitucinė organizacija romų klausimams, kuri koordinuotų tų institucijų veiksmus, kurios yra atsakingos už Romų integracijos programų įgyvendinimą. Esami socialinių pedagogų etatai darbiui su romų moksleiviais mokyklose turėtų būti ne tik išsaugoti bet ir sustiprinti. Jie turėtų būti įsteigti visose mokyklose, kuriose mokosi romų vaikai.

Labai svarbi dvikalbystės problema. Romų vaikai ateina į mokyklą neturėdami dėstomosios lietuvių kalbos įgūdžių. Mokykla dažnai yra pirma aplinka, kurioje kalbama lietuvių kalba. Jei romų vaikams būtų sudaryta galimybė lankyti ikimokyklinio ugdymo įstaigas, o jų tėvai motyvuojami vaikus į jas leisti, adaptacijos problemos, kalbos supratimo problemos mokyklose sumažėtų. Be to, mokytojai ne visuomet supranta, kad dauguma vaikų ateina iš šeimų, kuriose abu tėvai turi tik pradinį išsilavinimą arba yra neraštingi. Jei vaikas klasėje nespėja su visais atlikti užduočių, mokytojai tikisi, kad jis tas užduotis atliks namuose su tėvais, bet tos pagalbos namuose jis dažniausiai negauna.

Todėl manome, kad labai svarbu darbas su šeima dar prieš pirmą klasę, t. y. reikia padėti tėvams suprasti mokyklos reikalavimus, paaiškinti, kokių priemonių reikia, kaip pasirengti, kaip atrodo klasė, kaip vyks pats mokymosi procesas, kokius dokumentus reikia sutvarkyti. Tai išsprendus, dalis tėvų daug drąsiau leistų vaikus į mokyklą, o mokymosi pradžia būtų daug sėkmingesnė.

Manome, kad Romų būsto klausimus reikia spręsti prioritetine tvarka. Dauguma romų taboro statinių yra pastatyti be leidimų. Šiuo metu gyvenimo sąlygos tabore visiškai neatitinka higienos normų, nėra vandentiekio, kanalizacijos. Retai kuriame name yra elektra. Kai kurie gyventojai net malkų žiemą neturi pakankamai, tad kelios šeimos susiburia į vieną namą ir gyvena kartu, kad sutaupytų. Kai daug kur nėra šviesos, vaikams nėra galimybių ruošti namų darbų. Manome, būtina užtikrinti papildomą pagalbą mokantis. Daliai vaikų tokią pagalbą teikė nevyriausybinės organizacijos. Vaikų, kurie dalyvavo tame projekte, rezultatai pagerėjo ir buvo išspręstos tam tikros problemos. Tokie paprasti dalykai, kaip papildoma pagalba mokantis skaityti arba sprendžiant matematikos uždavinius, netgi pokalbiai apie tai, kaip sekėsi mokykloje, padeda spręsti problemas. Tai neturėtų būti vienkartinė, projektinė pagalba, o nuolatinis sistemingas darbas.

Reikėtų supaprastinti registracijos darbo biržoje procedūras bei paaiškinti tokių procedūrų pasekmes. Nes tam, kad asmuo įgytų teisę į socialines išmokas, reikia registruotis darbo biržoje, o tik labai maža dalis romų bendruomenės, gyvenančios Vilniuje, yra ten užsiregistravusi. Imtis priemonių surasti būsto alternatyvas romų bendruomenei. Parengti ilgalaikes romų įdarbinimo programas. Skatinti darbdavius priimti romų tautybės darbuotojus, nes dažnai niekas nenori jų įdarbinti, egzistuoja stereotipas, kad romas pavogs ar blogai dirbs.

Etninių tyrimų centro duomenimis, romai lieka viena iš labiausiai nemėgstamų visuomenės grupių. Daugelis Lietuvoje gyvenančių romų kasdieniame gyvenime nuolat susiduria su neigiamu išankstiniu nusistatymu, netolerancija, diskriminacija ir socialine atskirtimi. Visuomenei žiniasklaidoje dažnai skelbiama daugybė planų naudojant neigiamą retoriką – iškeldinti, kovoti ir panašiai, tačiau niekur nekalbama apie tai, kas bus po to. Retai minimi romai, kurie dirba ir moka mokesčius, kurie nori gyventi kitaip. Nediskutuojama apie romų vaikų pastangas išsilaikyti pakankamai nedraugiškoje mokyklos aplinkoje bei suaugusiųjų norą įsidarbinti ir dėl to patiriamas patyčias. Neklausoma, kodėl dalis suaugusiųjų turi tik nuolatinį leidimą gyventi šalyje, o ne pilnateisę Lietuvos pilietybę.

Romų atskirtis – ne vien ilgalaikio romų bendruomenės ignoravimo, nepripažinimo mūsų visuomenės dalimi, bet ir su atskirtimi susijusių socialinių problemų pasekmė. Manome, kad romų bendruomenės, kaip ir kitų pažeidžiamų grupių, socialinių klausimų nagrinėjimas ir vykdymas yra valstybės pareiga, o ne pasirinkimo reikalas.

Apsilankymas romų bendruomenės centre

Rašydami pranešimą ypatingai susirūpinome romų padėtimi. Paskambinę į romų bendruomenės centrą Kirtimuose, buvome pakviesti apsilankyti ir padiskutuoti. Kalbėjomes su centro direktore Svetlana Novopolskaja ir Vilniaus romų bendruomenės pirmininkų Stepu Visocku.

Pokalbio su Romų bendruomenės centro vadovais metu išsiaiškinime, kad šiame centre yra tik penki darbuotojų etatai, centras dirba tik darbo dienomis ir tik iki 18.00 val. Manome, jei šiame centre, esančiame prie pat taboro, būtų ženkliai padidintas darbuotojų skaičius, centras veiktų visomis savaitės dienomis ir jo darbo valandos būtų ilgesnės, centro darbuotojai galėtų praplėsti veiklas, suteikti romų vaikams daugiau pagalbos integruojantis į mokyklas ir tai suteiktų galimybę įsigyti išsilavinimą.

Yra išskirtos prioritinės sritys, kuriose turi būti vykdoma romų integracija ir kuriose romų bendruomenė patiria didžiausią diskriminaciją. Tai: 1. Būstas; 2. Švietimas; 3. Įdarbinimas ir ekonominis aktyvumas; 4. Sveikatos apsauga; 5. Teigiamos nuomonės ir tolerancijos visuomenėje formavimas.

Bendruomenės pirmininkas pabrėžė, kad pati didžiausia problema yra bendravimo ir informavimo trūkumas. Taborė gyvenantys žmonės susiduria su kalbos barjeru, jie negali suprasti įstatymų, juos liečiančių savivaldybės sprendimų, todėl jaučia baimę ir nežinomybę. Apibendrinamas savo kalbą jis, teigė, kad romų bendruomenei trūksta informacijos apie valdžios veiklą jų atžvilgiu, įtraukimo į savos bendruomenės problemų sprendimo procesą, valdžios veiksmų integracijos srityje, daugiau bendrų vasaros stovyklų, renginių ir išvykų.

Rasinė diskriminacija žiniasklaidoje

Svarbiausia problema su kuria susiduria Lietuvos žiniasklaida rasizmo klausimu yra ta, kad žiniasklaidoje beveik nekalbama apie rasizmą. Pavyzdžiui apie Lietuvos delegacijos ataskaitos pateikimą 2015 m. lapkričio mėn. 27d. Ženevoje vykstančioje Jungtinių Tautų Rasinės diskriminacijos panaikinimo komiteto 88-oje sesijoje informacijos pagrindiniuose televizijos kanaluose, dienraščiuose nebuvo, ar jos buvo tiek mažai, kad tiesiog nepavyko rasti. Minimali informacija buvo pateikta Užsienio reikalų ministerijos tinklalapyje (vos keturi sakiniai). Viso delegacijos pranešimo, komiteto narių atsiliepimų, visuomenės diskusijų šia tema rasti nepavyko. Todėl galima teikti, kad informacija visuomenei nebuvo pateikta ar jos buvo per mažai. JT komitetai pateikia kiekvienai valstybei pastabas kas ateityje turėtų būti pataisyta. Manome, jei sudaryta darbo grupė tai plačiau išdiskutuotų visuomenėje, įsiklausytų į įvairių visuomeninių organizacijų, rasinių mažumų atstovų, akademinės visuomenės, žiniasklaidos, aktyvaus jaunimo organizacijų nuomonę tai būtų galima pasiekti daugiau ir labiau pagerinti situaciją.

Lietuva galėtų daugiau nuveikti jei prieš pateikiant savo ataskaitą atitinkamam komitetui, likus pakankamai laiko iki pristatymo, pateiktų ataskaitos projektą Lietuvos visuomenei ir darbo grupė, ruošianti ataskaitą, įsiklausytų į pateiktus siūlymus. Nors Lietuvos delegacija išsakė nuomone, kad visuomenė yra informuojama apie vyriausybės darbą rasinio diskriminavimo srityje manome, kad pateikiamos visuomenei informacijos nepakanka. Galime daryti išvadą, kad ši tema nelaikoma svarbia, aktualia. Valstybė turėtų siekti diskusijos su visuomene prieš priimant sprendimus, liečiančius pažeidžiamas visuomenės grupes.

Mūsų nuomenė, labai svarbi žiniasklaidoje pateikiama politikų nuomonė, kuri galėtų prisidėti formuojant visos visuomenės nuostatas. Stebint pastarojo meto pasisakymus spaudoje, matome, kad žymūs politikos veikėjai savo pasisakymais neišreiškė susirūpinimo dėl poreikio kovoti su rasizmu bei netolerancija ar tokių pasisakymų buvo mažai, nes jų nepavyko rasti. Manome, kad už nesantaikos kurstyimo apraiškų tyrimą internete atsakingų institucijų galios turi būti sustiprintos, kad jos galėtų veikti tada, kai mano, kad buvo įvykdytas nusikaltimas.

Žiniasklaidos pranešimai apie romų etninės kilmės piliečius, kurie apsiriboja tik juos siejant su baudžiamosiomis veikomis bei narkotikų prekyba ir vartojimu skatina skaitytojų netoleranciją. Lietuvos valdžios institucijos turėtų paveikti žiniasklaidą, nesikėsinant į jos laisvę. Privalo atsirasti suvokimas, kad žinios turi ne kurstyti nesantaiką, o kovoti su ja.

Išvados

Lietuvos valstybė susiduria su įvairiomis su diskriminacija susijusiomis problemomis. Tai romų, etninių mažumų problemos, tolerancijos trūkumas švietimo ir žiniasklaidos srityje, agresyvi neonacinių organizacijų veikla, bei neveiksmingi įstatymai. Labai svarbu, kad į šias problemas būtų nuolat gilinamasi, diskutuojama su visuomene ir ieškoma priimtinių ir veiksmingų sprendimo būdų. Visuomenė turi būti aktyviai informuojama, ugdoma ir skatinama būti tolerantiška. Privalome bendrauti ir surasti sprendimus egzistuojančioms problemoms. Turime suprasti, kad kiekvieno mūsų pareiga prisidėti kovojant dėl tolerantiško ir pilietiškos visuomenės. Visi gyvename viename pasaulyje ir turime jaustis pilnateisiais jo nariais.

Naudoti šaltiniai:

- Consideration of reports submitted by States parties under article 9 of the Convention Sixth to eighth periodic reports of States parties due in 2014 Lithuania
- Lietuvos statistikos departamentas <http://www.stat.gov.lt/>
- Romų visuomenės centras <http://www.roma.lt/>
- Lietuvos užsienio reikalų ministerija <https://www.urm.lt/index.php>
- Lietuvos žmogaus teisių centras <http://manoteises.lt>
- Etninių tyrimų institutas <http://www.ces.lt/>
- Lygių galimybių plėtros centras <http://gap.lt/>
- Žmogaus teisių apžvalga 2013-2014 <http://pasidomek.lt/>
- TAUTINĖS MAŽUMOS SAMPRATA: TARPTAUTINĖS TEISĖS ASPEKTAI, Aistė Račkauskaitė, Mykolo Romerio universiteto, Teisės fakulteto Tarptautinės teisės katedra Vilnius 2010 m.
- Jočienė, D. Europos žmogaus teisių konvencijos taikymas užsienio valstybių ir Lietuvos Respublikos teisėje. Vilnius Eugrimas, 2001 m.

Ariel Foundation International © Copyright 2016

ISBN 978-0-9964523-6-6 10.00
5 1000 >
9 780996 452366